

VOJENSKÉ ROZHLEDY

ROČNÍK V.

ČÍSLO 8-9.

Major gen. štábu LADISLAV KOTÍK.

Průlom v Artois dne 15. května 1915.

První hrdinný boj československých dobrovolníků ve Francii.

Zpracováno podle oficiálních dokladů ministerstva války v Paříži.

- I. Předmluva. Napsal mjr. gen. štábu P. Dame.
- II. Všeobecný nástin celkového plánu a operace.
- III. Den 9. května r. 1915.
- IV. Operace marocké divise.
- V. Operace pluku cizinecké legie.
- VI. Závěr.
- VII. Přílohy.

I.

PŘEDMLUVA.

Bitva v Artois dne 9. května 1915 jest pro každého důstojníka s hlediska vojenského velmi cenná. Pro důstojníka československého má tato bitva mimo hodnoty čistě vojenské ještě značnou cenu morální.

Pokud se týká stanoviska vojenského, setkáváme se zde s prvním pokusem o průlom na západním dějišti, kde se fronta od zimy r. 1914 ustálila.

Průlom dne 9. května, provedený v úseku 33. armádního sboru, za velení generála Pétaína, se zdařil, avšak úspěchu nemohlo se využiti v pravý čas.

Operace tato ukazuje nám celý vývoj válečného umění a bojových zásad za celé t. ř. války posícní.

Podle zkušeností z bitvy v Artois byla pak provedena v září téhož roku ofensiva Spojenců v Champagni. Generál Petain, který se stal velitelem II. armády, učinil podle průběhu bitvy v Champagni velmi důležité poznatky. Především zdůraznil nutnost hojných prostředků materiálních a když toho bylo dosaženo, uvedl, jakým způsobem se má tento materiál uvést v činnost, aby se otřásko nepřátelskou frontou, aby se opotřebovaly nepřítelovy zálohy a aby se pak mohlo přikročiti ke konečnému rozhodnému útoku.

Můžeme říci, že jest to tři léta předem provedený manévř maršála Foché v bitvě v roce 1918, zvané „bataille de France“. Tolik o doktríně.

Pokud se týká bojových zásad, ukazuje nám bitva ze dne 9. května dlouhou přípravu dělostřelectvem, která upozornila nepřítel na brzké útoky a oloupila útočící o výhodu překvapení.

Dlouhodobá příprava měla však své důvody, neboť tentokrát nebylo dostatek hrubého a těžkého dělostřelectva.

Francouzská armáda měla jen staré vzory hrubého a těžkého dělostřelectva.

Ke krátkodobé přípravě a k překvapení mohlo dojít až tenkrát, kdy bylo dostatek materiálu, a kdy tento materiál nabyl patřičné hodnoty, t. j. až v roce 1918.

Tato operace poučuje nás zároveň o tom, jakého množství střeliva jest zapotřebí, aby se zdolala opevněná fronta, aby se udržel dobytý terén, a aby zastaveny byly nepřátelské protiútoky.

Přes to, že příprava pomocí polních děl 75 mm byla obzvláště pečlivá, bylo předem nutno zmenšiti spotřebu střeliva několik hodin po vyražení k útoku.

Neméně jsou cenné poznatky, pokud se týká pěchoty. Útok dne 9. května vyrazil po vlnách (sledech) s prapory za sebou. Každá vlna tlačí přímo kupředu sled předcházející, který se stálými ztrátami zeslaboval. Takto se postupovalo až ke konečnému cíli.

Není divu, že se následkem toho jednotky smísily, což značně vadí vedení boje.

I v této příčině viděli jsme později pokroky, neboť se pak stanovily cíle postupně.

První sled měl dobýti prvního cíle, na něm pak měl zůstat a organisovati se, zatím co sled druhý útočil na cíl další.

Tato sestava jednotek za sebou byla změněna postupem času v sestavu s jednotkami vedle sebe; tím se ulehčilo výkonu velení a důsledkem toho i vedení boje.

Poznáváme tudíž veliký vojenský význam bitvy dne 9. května 1915 v Artois.

Bitva tato avšak zaslouží si největší pozornosti všech československých důstojníků pro svou velkou hodnotu morální.

Mezi velkými jednotkami 33. armádního sboru byla též „Marocká divise“, k níž patřil „2. pochodový pluk cizinecké legie“.

První rota praporu C tohoto pluku se skládala jediné z Čechoslováků.

A dne 9. května vyrazila česká rota k útoku na německé posice v první linii a na pravém křídle pluku (a divise). Vnikla více než 4 km do německých posic a se třemi prvními prapory pluku legie a 7. plukem alžírských střelců (tirailleurs algériens) prolomila německou frontu, obsadila výšinu 140 a pronikla až k lesíku La Folie.

Tento veliký úspěch byl však draze zaplacen. Ztráty byly bolestné. Poručík Dostál, první československý důstojník, padl na poli slávy.

Avšak oběti tyto neměly býti marné. Je to první krveprolití, první slavný den Čechoslováků, kteří bojovali a umírali pro osvobození své vlasti. Den tento jest počátkem dalších obětí a ostatní slávy, jako u Zborova v roce 1917, u Terronu v roce 1918. Jest předvojem všech ostatních hrdinských činů, které předcházely nesmrtelnou anabasi v Rusku a na Sibiři.

Synové československého národa ukázali se chrabřími bojovníky slavných dob minulých, zasloužili si potomky bojovníků Jana Žižky, neochvějnými tábority a otráslí cisařstvím.

Po třistaleté porobě se vzpružila opět česká krev.

Tento vojenský čin v prvních měsících světové války pod přaporem Spojenců, provedený v souladu s politikou vedenou za hranicemi a s vytrvalými boji krajanů zůstavších doma, nemohl

než vésti k předvídanému cíli, za který se obětovali všichni, kdož padli, t. j. k samostatnosti.

Tyto úvahy odůvodňují náš zájem o tuto skvělou bitvu ze dne 9. května 1915.

Je samozřejmým úkolem a povinností československého důstojníka, který se osobně účastnil těchto bojů, aby vzpomínku na ně zachoval potomstvu.

V Praze dne 10. června 1924.

Major Pierre D a m e.

II.

PRŮLOM V ARTOIS DNE 9. KVĚTNA 1915.

(Náčrty č. 1. a 2.)

Povšechný nástin celkového plánu a operace.

Dne 9. května 1915 opustil generál Joffre, generalissimus francouzské armády, Chantilly a zvolil si za místo velitelství Doullens, aby mohl lépe sledovati bitvu, která se právě v ten den vyvíjela v Artois.

Podle plánu, vypracovaného koncem měsíce března generálem Fochem, velitelem prozatímní severní skupiny, měla se X. armáda za velení generála d'Urbala zmocniti výšin u Vimy (kota 140 a 132), které byly jakousi poslední tvrzí města Douai. Takto se mělo dosáhnouti podobného průlomu, jaký se podařil XI. armádě německé (Mackensenově) u Gorlice—Tarnova.

Veškerá opatření byla učiněna a veškeré prostředky byly uvedeny v činnost, aby byl zaručen úplný úspěch.

Podle zkušeností z předešlých bitev, hlavně z poslední bitvy v Champagni (od prosince 1914 až do března 1915), nastínil hlavní velitel operujících armád v svých pokynech ze dne 16. dubna hlavní zásady celkové ofensivy.

X. armádě přiděleno co nejvíce mimořádných prostředků: 9., 20., 17. armádní sbor, pak marocká divise.

Dne 8. května měla armáda 18 divisí, t. j. 225 praporů. Mimo to posunulo hlavní velitelství 2. jezdecký sbor blíže k frontě.

Dělostřelectvo X. armády vzrostlo neobyčejně jednak tím, že bylo odebráno jiným armádám a přiděleno X. armádě, jednak tím, že byla poslána veliká posila ze zázemí. — X. armáda měla 780 polních děl a 293 děl hrubých, nepočítajíc tak ř. dělostřelectvo zákopové a automobilisované. Munice bylo hojně.

Rovněž letectvo X. armády bylo na tehdejší poměry velmi silné; mimo to byly jí dány k dispozici:

1 vzducholoď a

1 rota vrhačů plamenů.

Pokud se týká obranných prací, byly tyto práce na celé frontě X. armády zevrubně zdokonaleny.

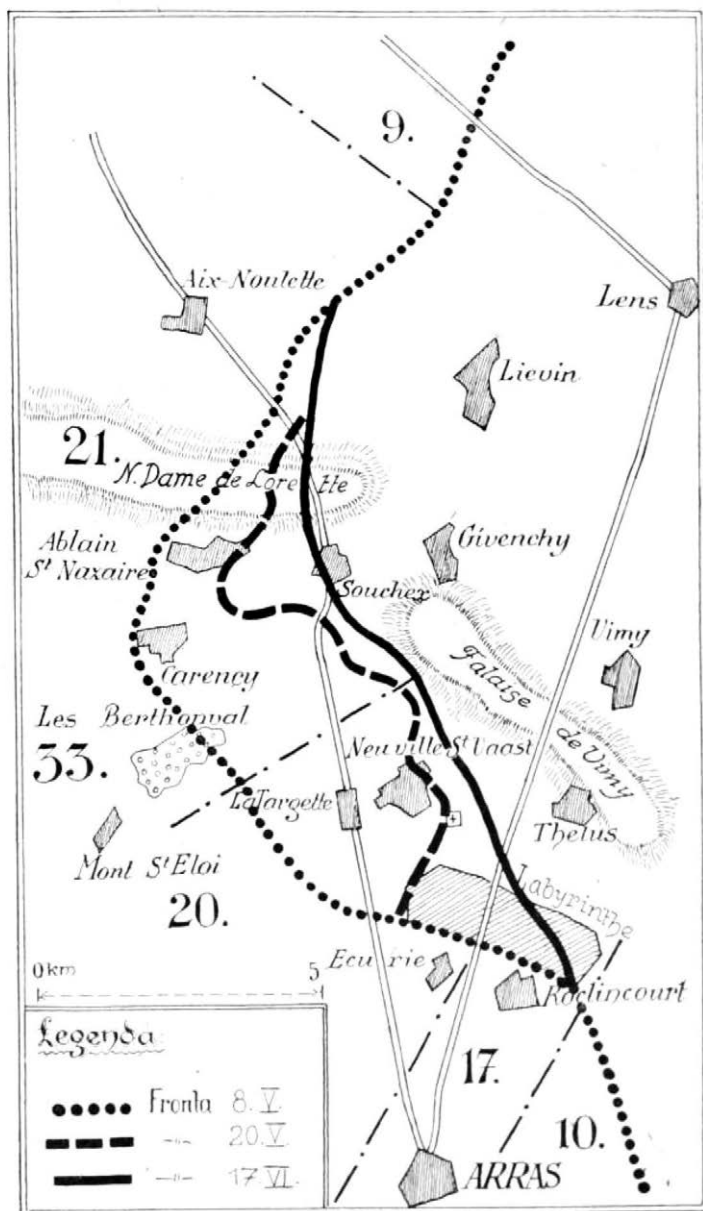
Přípravy tyto nezůstaly však utajeny Němcům; bedlivě zesiťovali své obranné prostředky: zřizovali nové organizace, dělostřelectvo posunuli blíže k první linii; posily nebyly však hlášeny žádné. — Na frontě X. armády bylo 6 německých divisí v první linii (VI. armáda prince Ruprechta Bavorského); volné zálohy zdály se dosti slabé (asi 4 divise).

Uhrnem na straně francouzské: veliká přesila početní a materiální. — K tomu nutno připočítati ještě několik výhod rázu čistě morálního: Itálie se měla brzy spojití se Spojenci; nadšení fran-

Náčrt č. 1.

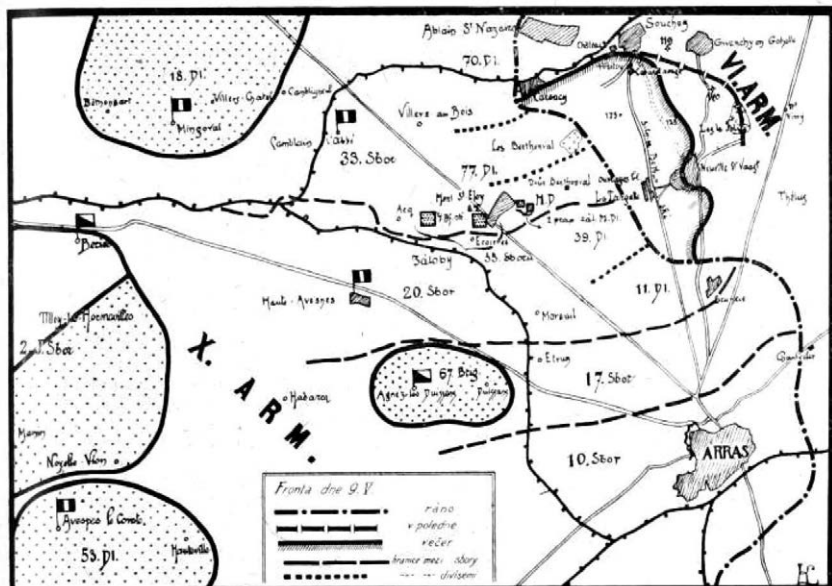
Bitva v Artois

od 9. května do 17. června 1915.

Průlom dne 9. května v Artois.

(Všeobecná situace.)

couzských vojáků, vyvrcholené velkolepými přípravami, které se prováděly už po několik týdnů, a konečně pocit, že už brzy vyrazí ze zákopů, aby zahnali nepřítele z národního území, které tolik milovali.

Vojáci generála d'Urbala jsou skvělou armádou, která dává všem veliké naděje. Na frontě „Artois“ každý bez rozdílu myslí to, co napsal dne 8. května podplukovník gen. št. Dufieux, spojovací důstojník hlavního velitelství: „Budeme-li mítí zítra štěstí, že se na nás zlaté slunko usměje, den 9. května bude slavným dnem v dějinách této války.“

V úplné shodě s generálem Fochem vydal generál velitel X. armády dne 1. května všem svým podřízeným jednotkám pokyny pro příští operace.

„Dělostřelecká příprava, trvající několik dnů, bude předcházeti ofenzivě. Ofenziva bude mítí ráz jednotného útoku, provedeného současně 9., 21., 30., 20., 17. a 10. armádním sborem na frontě 20 km, táhnoucí se od Chanteclèru (3 km sev. vých. od Arrasu) až k cestě z Loosu do Rutoire.

První cíl: výšiny Angres, Souchez pro 21. sbor a výšiny 119, La Folie, Thélus, Le Point du jour pro 33., 20., 17. a 10. sbor.

Jakmile bude tohoto prvního cíle dobyt, obsadí se silně a opevní se, aby veškeré nepřátelské protiútoky, mající ho opět dobýtí, byly bezvýsledné. Veškeré jezdeckto zahájí ihned pronásledování. K němu se přidá veškerá volná pěchota, které nebude zapotřebí po obsazení dobytého prvního cíle.

Jakmile útok vyrazí, musí se v něm pokračovati s veškerou energií a rychlostí a to ve dne i v noci, dokud nebude dobyt konečného cíle.

Jezdecktvo má čeliti každému protiútoku od východu přes Douai, hnáti nepřítele směrem jižním a odříznouti mu ústupní linii na východ.

Armádní zálohy jsou:

67. pěší brigáda (17. sbor) v Agnes les Duisans a Duisans;

53. pěší divise v okolí Avesnes le Comte;

18. pěší divise v okolí Mingoal.

Jezdecký sbor č. 2. bude shromážděn v okolí Berles.*

Důsledkem toho vydal generál Pétain, velitel 33. armádního sboru, rozkaz,* který nařizoval:

„70. pěší divise bude držeti v šachu Albain—St. Nazaire, Carencey;

77. a marocká divise budou útočiti z linie — hřbet jižně od Carencey, cesta z Ecoivres k Targette (mimo) na frontu: kóta 119 (východně od Souchez), 140 (jižně od Givenchy en Gohelle).

Dva pluky marocké divise (4. pluk afrických střelců o 3 praporech a 8. pluk zuávů o 4 praporech) jsou sborovou zálohou v Acq a Mot St. Eloy.

Zejména marocká divise, vycházejíc z fronty široké 1400 m, táhnoucí se od okraje lesa berthonvalského až k cestě targettské, má za cíl kotu 140. Výšina tato budiž pevně obsazena s frontou k severo-východu. Generál Blondlat, velitel marocké divise, bude útočiti nalevo 7. plukem afrických pěších střelců a napravo plukem legie (každý pluk o 4 praporech). Z těchto 8 praporů pěchoty bude v první linii 6, jeden prapor od každého pluku bude ponechán v divisní záloze jiho-východně od Mont St. Eloy.

P o z n á m k y:

Tento rozkaz velitele XXXIII. armádního sboru vnucuje několik poznámek:

Rozkaz mluví o útoku dne 7. května, a jak známo, vyrazilo se k útoku až dne 9. Toto dvoudenní zpoždění odůvodňuje se tím, že přípravy pro útok nebyly ještě úplně skončeny. Vidíme, jak těžko jest odhadnouti à priori účinnost příprav, a proto používáme nyní metody jiné, uvádíme totiž v rozkazech vyšších velitelství obvyklou větu: „Den a hodina útoku budou oznámeny později.“

Dále víme, že dělostřelecká příprava trvala 6 dnů. Nyní jest a vždy bude snahou velitelství, aby si uchovalo výhodu ne-li strategického, tedy alespoň taktického překvapení.

Daleká příprava pro opětné zahájení ofensivy na nepřetržitou organisovanou frontu, opírající se o nepřekročitelné překážky, bývá podnikána za tímž účelem překvapení ihned, jakmile dojde k stabilisaci. Příprava blízká má však býti zahájena co nejpozději a jest řízena na dobře zvolené přesné body nepřátelské posice.

Tehdy však tyto způsoby nebyly známy, alespoň ne úplně, neboť nebylo zkušeností.

Šestidenní příprava vysvětluje se hlavně tím, že se nepoužilo daleké přípravy tak, jak jí rozumíme nyní, a že nebylo ještě tak mohutných prostředků (na př. tanků), aby se mohla příprava zredukovati na kratší dobu.

Avšak proti jiným operacím, které byly připravovány i 14 dnů, byla šestidenní doba přece jen menší. Jest to první etapa k nynějším zásadám.

*) Příloha 1. a 2.

Příloha č. 18. ukazuje jasně vzrůst prostředků útočné fronty, hlavně dělostřelectva. Vzrůst tento jest důsledkem velkého úsilí v továrnách, důkazem lásky k vlasti, kdy národ přináší nedočetelné oběti pro stát.

Jedna věc, uvedená v rozkaze armádního sboru, zdá se nám nyní úplně pochybená. Jest to nařízení o nepřetržitém postupu. Avšak nelze ani toto rozhodnutí — dnes odsouzení hodné — a priori zamítnouti.

Vmysleme se dobře do doby! Jsme v roce 1915 a při první průlomové bitvě na západní frontě.

Ba můžeme říci, že právě takovými opatřeními jsme nyní poznali zásady útoku na opevněnou frontu, t. j. zastaviti se na každém cíli, opevniti jej, zabezpečiti se proti možným nepřátelským protiútokům a teprve pak vyraziti na cíl další, a to v takové sestavě, jakou nám vnucují bojová schopnost zasazených jednotek a hodnota dalšího nepřátelského odporu.

Ani nelze odsouditi malou hloubku — ba žádnou hloubku — útočných vojsk.

Bylo to v období, kdy byly v módě linie střelců, sledy útočné bez hloubky.

Avšak tato poznámka se vztahuje jen na malé jednotky první linie. Jen čelní prapory nebyly rozčleněny do hloubky. Ba, v celkové sestavě vidíme prapory za sebou, divisní zálohy a zálohy velitele armádního sboru. Tu jest rozčlenění do hloubky velmi značné.

Později uvidíme, že toto rozčlenění do hloubky bylo také přehnané, ba na škodu.

Průlom v roce 1918, který vede Spojence ke konečnému vítězství, použil všech získaných poučení v útocích let předešlých, a najdeme tam způsoby, které se úplně shodují s nynějšími názory. Konečně musíme říci, že se nynější názory zrodily jen ze zkušeností dřívějších operací.

Není třeba zdurazňovati, že studiem válečných událostí skutečných nabudeme nejlepšího ponaučení a nejceněnějších zásad, které ovšem nutno vždy přizpůsobovati pokrokům vědy, t. j. prostředkům, které máme k dispozici my a obránce. Taktické způsoby se neměnívaly až za 10 let, jak pravil Napoleon, nýbrž skoro každý rok.

Vojenská věda musí jíti vždy a více než cokoliv jiného s duchem času.

III.

Den 9. května 1915.

Francouzské dělostřelectvo ostřeluje už 6 dnů německé posice, a ačkoli bylo rušeno špatným počasím, podařilo se mu značně a dostatečně poškoditi zákopy protivníkovy, takže se generál d'Urbal mohl rozhodnouti pro znamení k útoku.

Konečně i počasí zdá se přáteli operací. V 10 hodin při zářivém slunci vycházejí francouzská vojska ze svých zákopů.

Zatím co vlevo vyrval XXI. sbor Němcům tři řady zákopů a nemůže už dále postupovati, byv zadržen bočnou palbou děl a kulometů, dobyl IX. sbor menších úspěchů ve směru na Loos. Vpravo obsadil XX. sbor Targette a hřbitov v Neuville St. Vaastu; jeho pravé křídlo jest však zastaveno na svazích jihovýchodně od ves-

ničky. XVII. a X. sbor, jsouce koseny smrtící palbou kulometů, nemohou vyraziti k útoku.

U středu, v úseku XXXIII. arm. sboru, zejména však u „marocké divise“, nabývá francouzské vojsko neobyčejného úspěchu. Zatím co 70. pěší divise oblehla Carency z jihu a jihovýchodu, vnikla 77. pěší divise do zámku Carleulského, dosáhla hřbitova v Souchez a zmocnila se Cabaret rouge; několik menších oddílů dorazilo až na okraj Givenchy, kam právě vnikly skupiny divise marocké.

IV.

Operace marocké divise.

Nejrychleji postupovala marocká divise. „Nadšeno skvělými výsledky dělostřelecké palby, které samo pozorovalo, vyskakuje mužstvo divise jako jeden muž ze zákopů, a sotva se jedna řada ukazuje na okraji zákopu, už jiná divě útočí; bodáky se třpytí na puškách, důstojníci jsou v čele svých oddílů, trubači troubí k zteči jest to běh za vytčeným cílem: ke kotě 140.“)

Příprava terénu.

1. Popis úseku divise.

Marocká divise odchází ze Champagne, jest naložena do vagonů a odjíždí do Artois, kde bylo v okolí St. Polu místo jejího prvního určení. Dalším cílem byla pak kóta 140, které měla divise dobýti dne 9. května.

Dne 29. dubna přibyla divise na místo prvního určení a měla 9 dní, aby dokončila organisaci terénu pro útok 9. května.

Divise byla umístěna mezi lesem berthonvalským a silnicí z Ecoivres do Targette; fronta její byla široká 1200—1400 m.

Terén se podobá dlouhé nádrži a ovládá jej silnice vedoucí do Bethune; před touto silnicí byli umístěni Němci. Jest to terén skorem zcela plochý, napříč rozdělený silnicí des Pylones. Uprostřed úseku je dvůr berthonvalský.

Divise generála Blondlata směnila tam 77. p. divisi a zdělila po ní tři linie zákopů dobře sice umístěných, ale zcela bez úkrytů a málo hluboké. Mezi 3. linií a Mont St. Eloy jsou dva okopy, které vedou do úseku divise.

2. Nepřátelské posice, jichž se třeba zmocniti.

Proti těmto organisacím, které jsem právě stručně popsal, jsou německé organisace, které podle zpráv letců mají asi tyto charakteristické znaky:

— velmi silně organisovaná první linie s dvěma výběžky: Ouvrages blancs a výběžek B čelem k východnímu cípu lesa berthonvalského;

— za touto linií je řada organisací (Nuremberg, Tranchée des Boches), které tvoří druhou linii;

— konečně třetí linii tvoří silnice bethunská (tranchée Goethe, Schiller atd.).

Organisace tyto spojují četné okopy buď s Neuville St. Vaast nebo s Carency.

*) Slova generála Blondlata v jeho zprávě o operacích marocké divise v úseku berthonvalském.

Němci byli zalarmováni francouzskou přípravou a jali se tudíž ihned zesilovati 2. posici; o tom svědčí nyní rozkaz 5. bavorské divise.

Německé organisace, chráněné velmi mohutnými překážkami, zdály se schopny čeliti každému náporu se strany Francouzů.

3. Organisace útočných skupin.

Sledující poněkud podrobněji vydané rozkazy, hlavně pak rozkaz velitele divise a rozkaz 1. brigády, poznáváme určité zvláštnosti, které se nám nyní budou zdáti přehrány, a řekneme, že oba tito velitelé zasahovali do pravomoci svých podřízených, neboť v rozkaze generála-velitele marocké divise čteme o praporech a rotách.

Leč není tomu tak. Mějme na mysli, že den 9. května byl první průlomovou bitvu na východní frontě, a že vlastně nebylo ani známých způsobů, ani zkušeností. Rozkazy tyto jsou celkem pokyny pro provedení průlomu. Nyní se tedy nebudeme diviti podrobnostem, které jsou obsaženy v rozkazech vyšších velitelství.

Pokud se týká provedení samého a taktiky, musíme se vžiti do období měsíce května 1915, kdy se ještě pracovalo s rozvinutými liniemi střelců (ligne de tirailleurs, Schwarmlinie).

Všimněme si nyní organisace útočných vojsk:

První věc, jež se vnucovala velitelství, bylo účelně rozdělití vojska tak, aby každý znal svou úlohu a aby se do své úlohy vžil. Byla to vlastně specialisace jednotek.

Touto specialisací — která měla konečně dobré výsledky, — měla se operace bez nových rozkazů okamžitě a souvisle provésti a vyvinouti a tím měl býti nepřítel odzbrojen.

Útočná vojska byla tudíž rozdělena takto:

V čele byly zasazeny skupiny granátníků a pionýrů, kteří pod ochranou skupin granátníků měli dokončiti ničení nepřátelských překážek.

Za nimi následovala útočná vojska (3 rotý u každé brigády).

Dále pak družstva pionýrů s náradím a dynamitovými náboji měla zničiti nepřátelské palebné prostředky, které tam zůstaly, vyhledati minová pole, obrátiti zákopy.

Zároveň postupovaly skupiny čistíčů zákopů, ozbrojené revolvery a noži, mající dokončiti ničení nepřátelských skupin nebo jednotlivců, zbylých v zákopech.

Ve druhém sledu: 3 rotý.

V brigádní záloze: 3 rotý, které sledovaly postup a byly organisovány jako jednotky 1. linie (viz př. č. 7.).

Taková byla materiální příprava.

4. Morální stránky

nebylo také opominuto (viz přílohu č. 1.). Vojsko marocké divise bylo na vysokém stupni morální hodnoty. Na obličejích vojáků mohl každý pozorovati radost. Vojáci legie, střelců a zuávů vraceli se ráno z noční práce, zpívající. Všichni věřili ve vítězství. Velitel pluku ciz. legie, plukovník Pein, hlásil veliteli divise: „Mužstvo moje půjde na zteč bez toreb, aby mohlo lépe utíkat, a kdyby snad překážel stejnokroj, vím, že by se svléklo; koty 140 dobude jistě!“

Provedení útoku.

a) Úkol.

Rozkaz velitele armádního sboru nařizuje zmocniti se výšin 119 (vých. od Souchez) a 140 (j. od Givenchy), organisovati tyto výšiny a pak volnými jednotkami a jezdeckem pronásledovati nepřítele (přil. 2.).

Marocká divise měla za cíl kotu 140, které měla dobýti dvěma pluky (2 pluky sborová záloha v Mont St. Eloy a Acq.). (Viz náčrt č. 3.).

Zde vidíme myšlenku hlavního velitele opět se rýsovatí a přenášeti se do rozkazu velitele 33. armádního sboru: prolomiti frontu německou a vyhnati nepřítele z národního území — pronásledování. Tato myšlenka jest obsažena už v prvním rozkaze generála Pétaína (viz přílohu č. 1.) a v rozkaze hlavního velitele (viz nahore).

b) Opatření velitele marocké divise.

Z rozkazu velitele XXXIII. armádního sboru už víme, že velitel marocké divise měl k dispozici jen 2 pluky a že ostatní 2 byly v záloze (3 prapory 4. pluku afrických střelců a 4 prapory 8. pluku zuávů (viz náčrt č. 3.).

Fronta divise jest široká asi $11\frac{1}{2}$ km.

Velitel divise, aby si zajistil co největší souvislost úsilí, rozhodl se zasaditi oba pluky vedle sebe, a to každý se třemi prapory^{*)}. Pluk legie byl zasazen vpravo (jih), 7. pluk afrických střelců (tirailleurs) vlevo (sever).

Velitelé brigád disponovali pro útok třemi prapory z každého pluku, který měli k dispozici.

Čtvrté prapory byly k dispozici veliteli divise. (Viz náčrt č. 3.).

c) Provedení útoku.

Vojska byla umístěna ve 4 hod. 30 m. Slunce vycházelo nádherně; bláto v zákopech poněkud vyschlo.

Dělostřelecká příprava začala v 6 hodin. Zdá se, že rány dopadají velmi přesně, a brzy hlásí pěchota, že se v překážkách objevují mezery.

V 10 hodin prodloužilo dělostřelectvo palbu a pěchota vyrazila k zteči. (Náčrt č. 4.)

Němci se drží beznadějně: dělové granáty, koule kulometu a ručnic, šrapnely vybuchují mezi útočníky a způsobují jim ohromné ztráty. Důstojníci a poddůstojníci mizejí druh za druhem.

Útok pokračuje však nezastavitelně.

Pluk francouzské cizinecké legie^{**)} prolomil odpor posíce „Ouvrages blancs“ a přešel už přes silnici Arras-Béthune. Od této chvíle byl XX. sbor odkryt na svém pravém křídle, a nemohl už tak rychle postupovati, trpě bočnou palbou od Neuville St. Vaastu. Avšak v 11 hodin přece dosáhly jeho pomíšené jednotky, které neměly už ani kádrů, koty 123 a v 11 hod. 30 m. dosáhly konečného cíle: koty 140. Několik skupinek postoupilo až na okraj Petit Vimy a několik mužů vniklo do vesničky.

Útok 7. pluku marockých pěš. střelců nebyl méně rázný. Ačkoli byly roty tohoto pluku od počátku v křížové palbě kulometů a děl 77 m/m, nacházející z „Ouvrages blanc“, dosáhly přece nepřátelských zákopů, ba překročily je. Maroští střelci, ačkoli byly jejich jednotky zcela pomíšený a ztenčeny, přece dobyli silnice béthunské.

^{*)} Jeden pluk měl tehdy 4 prapory.

^{**)} Jelikož prapor C měl první samostatnou českou jednotku s českým praporkem, zvanou Compagnie „Na zdar“; velel jí kapitán Sallé.

Tam nastala maličká přestávka. Jednotky zavedly pořádek a pokračovaly za houževnaté palby s koty 140; této koty dosáhly čelní prvky v 11 hod. 25 m.; několik střelců postoupilo až do Givenchy.

Marocká divise dosáhla svého cíle v 11 hod. 30 m. a byla takto postavena: kryjíc se na svém pravém křídle, opírala se o lesík „La Folie“, dále obsadila kotu 140 a organisovala čelem k Souchez krytý příkop, spojující Givenchy s Cabaret rouge. „U nepřítele úplný zmatek; nepřítel sice na některých místech odporoval, ale odpor jeho nebyl organisován. Zdá se, že i dělostřelectvo prehlo. Zvláštní podívané poskytovaly nám výbuchy ve velké výši — nepřítel pozbyl asi organisace.“*)

V Douai balili němečtí důstojníci překotně svá zavazadla. Ranění a nemocní byli posíláni z nemocnic do Německa.**)

Vojska francouzské první linie trpěla však velice bočnou palbou od Souchez, a zejména od Neuville a La Folie, kde se nepříteli podařilo zbudovati novou obrannou posici.

Marocká divise byla v situaci velmi odvážné, protiútok řízený z této krajiny byl by býval pro ni velmi nebezpečný a byl také velmi obáván. Francouzská vojska byla úplně znavena tak rychlým postupem a těžkými ztrátami, které byla utrpěla. Jednotky obou útočných pluků byly úplně pomíšeny. Konečně u domorodých pluků marocké divise nastala ještě ta vážná komplikace, že veškerí důstojníci a poddůstojníci byli padli. U 1. pluku cizinecké legie zůstal jen jeden štábní důstojník. Vše, co se po takovém úsilí mohlo žádati od těchto vojsk bylo o d p o r o v a t i n a m í s t ě. K tomu bylo však ještě zapotřebí, aby je dělostřelectvo vydatně podporovalo, a aby jim přišly co nejdříve posily. Ale v této rozhodné chvíli nebylo ani posil, ani dělostřelectva umístěného tak, aby mohlo účelně podporovati obránce terénu těžce dobytého.

Jest pravda, že dělostřelectvo až dosud poskytovalo pěchotě vydatné podpory. Po prvé po ustálení fronty postupovalo dělostřelectvo za pěchotou. Velitelé dělostřeleckých oddílů hojnou měrou použili 400 ran, které jim byly přikázány pro každé polní dělo, a ponechali si jen, „co se jim zdálo nezbytné pro zastavení protiútku, anebo, kdyby musili podporovati nový postup“*), t. j. 60 až 70 ran pro dělo. V 11 hod. 30 m. došel na velitelství do Mont St. Eloy rozkaz, že se nesmí spotřebovati až do noci více než 300 ran pro dělo. Ihned bylo rezervováno 50 ran pro případný protiútok, a na podporu pěchoty nezbyvalo už téměř nic. Veliteli X. armády byla ihned zaslána pilná žádost o dodatečné střelivo. Toto střelivo mohlo však dojít se vším přičiněním do Camblain l'Abbé až v 17 hodin, a to bylo už pozdě, aby se ho eventuálně použilo ještě za dne. Zálohy také nedojdou včas. Víme, že si generál Blondlat ponechal dva prapory v záloze. Prapory tyto postupovaly v šlépějích svých pluků a byly jim dány k dispozici v 10 hod. 45 m. Aby si mohl znovu zřídit zálohy, žádal velitel marocké divise generála Pétaína, velitele XXXIII. sboru, o vrácení 8. pluku zuávů.

Pluk ten byl uveden v pohyb v 11 hod. 25 m.; zůstal však v původním postavení v Mont Saint Eloy — byl tedy více než 7 km od první linie a nebyl by už došel v pravý čas, aby zabránil otřesení první linie.

*) Generál Blondlat.

**) Zprávy tajného zpravodaje.

První prapor tohoto pluku byl ihned poslán veliteli pluku cizinecké legie (12 hod. 10 m.); postupuje přes Ouvrages blancs a Neuville St. Vaast a umístí se na pravém křídle 1. pluku. Došel na místo v 16 hod. 15 m. Za půl hodiny následuje druhý prapor (12 hod. 45 m.); má čelit německému protiútok, který by vycházel od La Folie. V touž dobu je vyslán 3. prapor směrem na kotu 123 (7. pluk marockých střelců) a opustí ve 13 hodin dvůr berthonvalský. Generál Blondlat má tedy u dvora berthonvalského jen jeden prapor v divisní záloze (IV./8.).

Nyní se dozvídá velitelství o úspěchu marocké divise. Všem zálohám rozkázáno posunouti se kupředu. Generál Pétain vysílá poslední svůj pluk (4. pluk marockých střelců) ve 13 hod. 45 m. z Acq do Mont Saint Eloy a generál d'Urbal odesílá ve 13 hod. 30 m. z Bethonsard do Cablain l'Abbé (XXXIII. sbor) svou 35. pěší brigádu (18. divise), kdežto 36. brigáda obdrží rozkaz přemístiti se: čelo ve výši Cambligneulu, zadní prvky do Villers Châtelu.

Jakmile se tyto pohyby skončí, bude moci generál Pétain disponovati 4. plukem mar. střelců ve prospěch generála Blondlata, o čemž jej ihned zpraví (13 hod. 30 m.); 35. pěší brigáda jest však 12 km od první linie a dorazí až v 17 hod. do Mont Saint Eloy.

Během těchto nekonečných 4 hodin změnila se situace v ne-prospěch Francouzů. Němci neprodleně shromáždili veškeré volné zálohy. 115. divise byla alarmována v Douai, naložena bez koní a bez vozů do vagonů a poslána na Petit Vimy a La Folie; tam ji brzy hlásili francouzští letci. Jestliže se na pravém křídle udrží pluk cizinecké legie, nebudou maročetí střelci v nebezpečí. Avšak už od 12 hod. 40 m. neustává velitel pluku marockých střelců volati o posilu, o kulometry a o dělostřeleckou podporu. Jeho první linie nemá skoro střeliva; plukovníkovi se zdá, že 1. linie upadá, a prosby jeho jsou důtklivější a důtklivější. Generál Blondlat vydává v jeho prospěch dvě ze svých čtyř posledních rot. Ve 14 hod. 45 m. vyrazí očekávaný německý protiútok. Velitel 7. pluku marockých střelců hlásí výsledek veliteli divise: „Postrádající záloh a nemající dosti střeliva, musili maročetí střelci opustiti kotu 140... Posily nezbytně potřebné Nemám spojení s dělostřelectvem, dělostřelectvo nestřílí a nepodporuje nás Není už důstojníků.“

Maročetí střelci usilují ještě, aby se zachytili 200 m za opuštěnou posicí; musí však i tuto posicí opustiti a zreorganisovati se za úvozem koty 123 pomocí praporu 8. pluku zuávů, který právě přišel.

Tento ústup měl v zápětí, že i sousedící legionáři byli nuceni ustoupiti; ustupují však v pořádku, ba podařilo se jim zmařiti palbou svých kulometů i německý protiútok na 140.

Úhrnem drží Francouzové v 15 hod. 30 m. úvoz koty 123 a přičnou linii, spojující svahy koty 140 s polní cestou, vedoucí z Neuville do Cabaret-rouge. Podél této cesty jest zbudována druhá linie. Části marockých střelců drží béthunskou silnici. Veškeré jednotky jsou pomíšeny a bez velitelů.

Nelze už pomýšleti na opětné dobytí ztraceného území, alespoň dokud nepřijdou očekávané čerstvé posily. Generál Blondlat nařizuje udržeti se na místě a děj se co děj nepustiti půdu tak draze vykoupenu.

Má velickou starost, aby mu přišly zálohy co nejdříve. 4. pluk marockých střelců dospěl již skoro ke dvoru berthonvalskému. Velitel marocké divise nevyčkává jeho příchodu a vzdává se svých posledních dvou rot zuávů. V 15 hod. 50 m. vydává tento rozkaz:

„Jeden prapor marockých střelců bude ihned postupovati na levé křídlo divise, jiný na kotu 140; třetí k lesíku jižně od koty 140.“ Generál Pétain přesunuje svou 35. pěší brigádu z Camblain l'Abbé na Acq a Mont St. Eloy. Generál d'Urbal konečně poněkud přiblíží 67. brigádu a pošle ji do Etrun a Duisans, zatím co se 53. pěší divise přemístí do okolí Wanquetina (16 hod. 20 m.).

V první linii trvá šílený boj. Němci ostřelují bočně děly a kulomety úvoz; jiné smrtící palebné přepady pocházejí se západních svahů koty 140. Stále je pozorovati německé posily; vycházejí z hájů La Folie, a francouzské dělostřelectvo, jehož střelivo se vyčerpává, nemůže jich zastaviti. Protiútok následuje za protiútokem; jsou sice jen místní, ale zato nepřetržité. Tyto protiútoky způsobují hned malý ústup, hned malý úspěch, vzbuzují však neustále hlasy o posily.

Generál Blondlat vyhovuje stálým prosbám o posily a vysílá na ohrožená místa prapory 4. pluku marockých střelců, jakmile mu přicházejí: jeden prapor v 17 hod. 15 m. do severní části lesa berthonvalského, druhé dva prapory v 17 hod. 40 m. na kotu 140 a na Ouvrages blancs.

Situace francouzská se už do večera nemění.

Na sklonku dne táhne se francouzská linie „poněkud západně od koty 123, opírajíc svá křídla o Cabaret rouge a Neuville“.)

Situace záloh jest tato:

marocká divise:

- 1 rota 8. pluku zuávů,
- 2 prapory p. pl. 32. (35. brigády);

XXXIII. sbor:

- 1 pluk a 1 prapor 35. brigády,
- 1 pluk 36. brigády;

X. armáda:

- 1 pluk 36. brigády,
- 53. pěší divise,
- 1 pluk 67. brigády.**)

Večer nedržela sice marocká divise kotu 140, ale přece prolomila celý obranný systém německý.

Za malou hodinku pluk cizinecké legie a 7. pluk tirailleurs se zmocnily těchto organisací, o kterých Němci pracovali po měsíce.

Úspěch byl veliký, ale byl draze zaplacen.

Velitel 1. brigády, plukovník Pein, byl mrtev, pluk legie měl veliké ztráty:

- velitel pluku — raněn,
- 3 velitelé praporů mrtví,
- 50 důstojníků a
- 2047 mužů raněných nebo mrtvých.

Rovněž 7. pluk afrických střelců utrpěl veliké ztráty:

- 50 důstojníků,
- 1933 mužů.

*) Generál Blondlat.

**) Druhý pluk 67. brigády byl dán k dispozici veliteli XX. sboru v 18 hodin 30 minut.

Operace pluku cizinecké legie.*)

Zbývá nám ještě stručně pojednati o operacích pluku legie, které nás obzvláště zajímají jednak proto, že pluk tento vykonal největší úsili, a také proto, že při tom poznáme zajímavou a důležitou činnost 1. roty praporu C, t. j. tak řečené „Compagnie Na Zdar“ za velení kapitána Sallé. Rota naše tvořila právě křídlo divise, a utrpěla značné ztráty.

Účel operace dne 9. května známe (viz operační rozkaz XXXIII. armádního sboru a rozkaz „marocké divise“, příloha č. 2. a 5.).

Pluk měl útočiti na: ouvrage P, ouvrages blancs, tranchée M a pak ouvrage de Nuremberg, tranchée Schiller.

Osa útoku: boyau Weimar — kóta 140. Veškeré jednotky pluku byly umístěny v 5 hodin.

V první linii prapor C (major Noiré),

ve druhé linii prapor D (major Muller),

ve třetí linii prapor A (major Gaubert).

Prapor B (major Collet) zůstal v divišní záloze (viz náčrt č. 3.).

Dělostřelecká příprava na nepřátelské zákopy se začala v 6 h.

Útočný prapor rozčlenil se k útoku v 9 hod. 40 m. (viz přílohu č. 9), a to:

(3 roty C) zprava doleva

rota C¹ (česká rota),

rota C² (polská rota),

rota C³ (Belgičané a Lucemburští).

Rota C¹ (řecká rota) byla umístěna ihned za útočným sledem, a sice v okopu vedoucím do východí základny 1. sledu.

Hodina útoku: 10 hodin.

Přesně v 10 hodin vyrazil útočný prapor ze zákopů v čele s velitelem praporu a ostatními důstojníky a poddůstojníky. Každý byl přesně na svém místě. Byl to nádherný obraz poslušnosti a velké morální hodnoty.

Čelní roty v jednom sledu vyřízené — podle tehdejších teorií — jako na cvičišti řítily se na nepřitele.

Naše rota (kapitán Sallé) na ouvrage P jižně od ouvrages blancs;

polská rota (C²) na ouvrages blancs;

Lucemburští a Belgičané na tranchée M, severně od ouvrages blancs.

Rota C¹ postupovala v šlépějích střední roty (C²).

Útočné roty překročily s překvapující rychlostí a bez značných ztrát první německý zákop. Několik vteřin potom padl velitel a otec praporu, major Noiré, smrtelně byl zraněn, se svým poddůstojníkem. Brzy nato padl raněn kapitán Sallé, velitel české roty, kterou tolik miloval, dva poručíci mrtví. Velitel roty C² byl raněn, velitel roty C³ a jeden z jeho důstojníků mrtví, jiný padl raněn.

Četní nepřátelé bojují tvrdošíjně a střelí o překot; mnoho našich bylo raněno. Do našich řad dopadá mnoho dělových ran, které způsobují citelné ztráty.

Prapor D řítí se jako blesk do útočného zákopu a prapor A do zákopu 1. linie.

*) 2. pochodový pluk 1. pluku cizinecké legie.

V 10 hod. 20 m. vyrazí už prapor D ze svého zákopu, postupuje v šlépějích praporu C a míří na jeho cíle; dobývá jich o několik minut později než prapor C.

Oba prapory C a D pokračují v postupu. Velitel pluku podplukovník Cot, jde s praporem D a velitel brigády, plukovník Pein přemísťuje se za ním na Ouvrages blancs.

Oba čelní prapory překročily ouvrage de Nuremberg; jejich roty byly už pomíšeny, ale poslední odpor nepřítelův na Ouvrages de Nuremberg už byl zdolán.

Nyní nastává choulostivý okamžik, neboť prapory mají postupovati na kotu 140, a musí tudíž změnit směr postupu poněkud doleva a překročit silnici, vedoucí z Arrasu do Béthune.

Dvě čety kulometné roty postupují s praporem D.

V 10 hod. 30 m. postupují oba čelní prapory velmi rychle a bez zastávky. Avšak mnoho částí nemá už velitelů a pomíšení vzrůstá.

Velitel podpurné roty C¹ padl byv zraněn při přechodu přes Ouvrages blancs. Čtyři jiní důstojníci padli; z nich velitel roty C² mrtev. Jediný poručík, jsa podporován několika poddůstojníky, vede statečně prapor C směrem na 123 a na 140 za zuřivé palby, pocházející z Neuville St. Vaastu. Několik skupin praporů C a D, zlákaných osadami, postupuje na La Targette a Neuville St. Vaast.

Prapor A se svým velitelem v čele vyrazil ze zákopů a bezohledně postupuje na ouvrages blancs.

Nemožným postupem 156. p. pluku (levý pluk 39. divise, operující napravo od marocké divise), brzděným silnými překážkami za Targette, bylo by pravé křídlo marocké divise značně ohroženo případným protiútokem Němců z Neuville St. Vaastu. Velitel brigády a skoro v též okamžik i velitel pluku legie nařizují praporu B, který se byl v 10 hod. přemístil na Ouvrages blancs, aby postupoval za předcházejícími 3 prapory.

Bylo proto nařízeno

rotě B² postupovati na hřbet 123—140;

rotě B³ postupovati za ní;

rotě B¹ krýti celkový pohyb vpravo.

Prapor dosáhl šťastně hřebenu Ouvrages blancs, ale byl jako ostatní vydán silné střelbě se severních okrajů Neuville St. Vaastu.

Čelní prapory postupevaly — ba téměř letěly — k cíli, ke kotě 140 přes smrtící palbu z Neuville St. Vaastu.

V 11 hodin prapor C, skládající se už jen z několika pomíšených skupin a skoro bez velitelů, dosáhl koty 123. U praporu zůstal jen jediný důstojník, který svou energií zavedl prapor až za zmíněný vrch. Prapory D a A hrdě pokračovaly v postupu, stále majíce na mysli svůj cíl, „kotu 140“, a utrpěly značné ztráty.

Částice praporu D smísily se s částmi čelních praporů a byly rozčleněny od hlavní silnice až po hřeben koty 123.

Na levém křídle operovali se stejnou bravurou afričtí střelci (3. pluk tirailleurs).

Zlomky jednotek pluku legie postupovaly stále v svých vytčených pásmech na kotu 140. Pravé křídlo bylo vydáno ničivé palbě kulometů od Neuville St. Vaastu, ale přece postupovalo, ačkoliv pomaleji.

V 11 hodin 30 min. dostihly nepatrné zbytky praporu C koty 140. Několik vojinů je u malého lesíčku severovýchodně od koty 140.

Ve 12 hodin byla situace tato:

Zbytky praporu C, D, A na kótě 140 a v malém lesíčku sev.-vých. odtud.

Jiné částice jsou několik metrů od okraje lesíka La Folie (zbytky praporu D čelem k lesíku a ke dvoru La Folie; čelem k polní cestě z Neuville St. Vaastu, ke kótě 140, zbytky praporu A).

Roty praporu B postupují stále přískoky a překročily silnici béthunskou (2 roty), 2 roty dosáhly násypu asi 100 metrů východně od této silnice.

Ve 12 hodin 45 min. byl raněn velitel pluku, podplukovník Cot; dal ihned rozkaz majorovi Colletovi, veliteli praporu A, aby postupoval na kotu 140, a aby tam byl zálohou. Velitel pluku ukázal ještě na nutnost chrániti se na pravém křídle proti protí-útoky z La Folie, která byla stále v rukou Němců; zároveň svěřil majorovi Colletovi velení pluku.

Za chvíli nato nařídil velitel brigády veliteli pluku legie, aby zpomalil postup čelní roty praporu A, zastavil ostatní roty a aby se střežil na pravém křídle. Nový postup mohl býti zahájen až po novém rozkaze.

Velitel brigády přešel na kotu 123, aby sám posoudil situaci, která byla dosti vážná. Na cestě, když už byl překročil chodník vedoucí z Neuville St. Vaastu do Cabaret rouge, byl raněn, a nemohl nadlouho podržeti velení. Zůstal tudíž v úseku 1. brigády jen major Collet, velitel praporu A pluku legie. Major Collet pokračoval v záměrech velitele brigády; roty B¹ a B² postupovaly pomalu na kotu 140; ostatní 2 roty zůstaly za naspem, vedoucím podél silnice béthunské.

Prvky čelních praporů utrpěly velmi značné ztráty jednak bočním ostřelem z Neuville St. Vaastu, a z La Folie, jednak dělostřelectvem, které zahájilo velmi hustou palbu.

Francouzské dělostřelectvo střílelo už velmi krátké rány a poškodilo i vlastní částice, zastavené čelem k lesíku La Folie.

Přesto však nelze odsuzovati toto dělostřelectvo, které nebylo zvyklé na pohyb tak rychlý, který provedla marocká divise a hlavně pluk legie, na rychlost, které ani velitelství nemohlo předvídati.

Jednotky marocké divise (3. pluk střelců a legionáři) byly už úplně pomišeny na hřbetu 123—140. Velitelů už nebylo a boj byl zuřivý jako nikdy dosud; nelze se tudíž diviti.

Všude, kam se člověk podíval, viděl jen statečnost, avšak nic platno, v postupu se už nemohlo pokračovati — svěží síly nepřicházely.

Každý postřehl ihned svou povinnost a zachytil se co nejlépe na dobyté půdě. Hrdinná prsa hrstky živých byla pevným pancéřem za silné palby, vycházející z lesa La Folie a z Neuville St. Vaastu.

Všichni čekají netrpělivě na příchod čerstvých posil, aby se mohli znovu vrhnouti v útok, nedbajíce únavy a útrap boje. Legie prokázala ještě po nevyličitelných únavách svou zdatnost a velkou morální hodnotu. Vojáci, nadšení slavným vítězstvím dobytým dopoledne a s vědomím, že vykonali svou povinnost podle rozkazů svých velitelů, kterým plně důvěřovali, dokázali neméně obdivuhodnou vlastnost vojenskou a byli pevně odhodláni neustoupiti ani píď půdy, tak těžce dobyté.

Avšak kolem 15. hodiny 30 min. musila skupina střelců (tirailleurs), zachytivši se na severní části výšiny 140, ustoupiti před zuřivými protiútoky Němcu. Sousední skupina legionářů oclla se proto v situaci neudržitelné, a musila též ustoupiti. Ústup děl se v malých skupinách a ve vzorném pořádku, jen podporován četou kulometů legie, ostřelující výšiny koty 140, takže se Němcům nepodařilo je překročiti.

Vojska zachytila se znovu pod kotou 140 na široké příčné linii, spojující svahy koty 140 s polní cestou Neuville St. Vaast-Cabaret-rouge.

Podél této cesty utvořili legionáři, pomíšení se střelci, druhou linii, na níž se také usadila rota legie B¹.

Jiné skupiny střelců drží silnici béthunskou.

Kolem 16 hodin nařizuje prozatímní velitel pluku legie, major Collet, organisovati dosavadní posice a hájiti je stůj co stůj do posledního muže až do příchodu posil.

Ke sklonku dne zesílil první linii jeden prapor zuávů.

V 21. hod. nařizuje velitel pluku legie, aby se veškeré prvky pluku stáhly k silnici béthunské, jakmile je smění jednotky jiného pluku.

Ve 4 hodiny ráno dne 10. května jsou veškeré zbytečky pluku shromážděny v příkopech silnice.

Takový byl průběh boje u pluku legie, který byl nejslavnějším plukem francouzské armády; pod jeho praporem bojovali čestně a zdatně první chabří Čechoslováci, tvořivší 1. rotu praporu C „Compagnie Na zdar“ — byli pokládáni za elitu pluku.*)

VI.

Závěr.

Za této skvělé operace, kterou jsem se právě pokusil vyličiti, podařilo se marocké divisi s velikými ztrátami**) za několik hodin vniknouti 4 km do nepřátelských linií. Divise překročila hřeben u Vinny a provedla průlom, který byl cílem operace.

Přes všechny mocné prostředky, které měla X. armáda, nemohlo se průlomu využiti.

Jaká byla toho příčina?

Všeobecně se uznávalo, že byly zálohy tuze daleko od první linie. (Jde tu o armádní zálohy, kterými projevuje velitelství svou vůli.***)

Od té doby, co se oba soupeřové zakopali, a fronta se jaksi ustálila, t. j. válka nabyla formy, kterou nazýváme válkou posiční — ač ne úplně správně, neboť válka jest pouze jedna a válka posiční jest pouhou fází boje — hlavní velitelství francouzské neustálilo přesně své doktriny. Je pravda, že se za míru o této formě válčení skorem vůbec nevědělo. Při aplikačních cvičeních, prováděných podle mapy, se nepamatovalo na podobnou stabilisaci, a nepomýšlelo se tudíž, aby se vojsko cvičilo v útocích proti souvislým posicím, dobře organisovaným, kterých nelze obejiti na křídlech. Během války 1914 nabylo se určitých, avšak nepatrných

*) Viz přílohy čís. 12. a 13. „Početní stavy před bitvou a ztráty během boje.“

**) Ztráty: 1. pluk cizin. legie dne 9. V.: 50 důst., 2047 mužů; 7. pl. mar. střelců dne 9. V.: 50 důst., 1933 mužů.

***) Generál Joffre ve svém připise ministrovi války ze dne 23. VIII. 1915.

poznatků jen bitvou v Champagni. Champagnská bitva byla však mnohem mírnější, měla menší výsledky a nemohla tudíž sama poskytnouti dostatečných ponaučení pro šťastnou operaci. Generál Foch píše o 9. květnu mimo jiné toto: „Velitelé všech stupňů nepředvídalí, jak se zdá, že by takový útok mohl postupovati rychlostí skorem 4 km za hodinu, tak jak postupovala marocká divise.“

Pro nedostatek přesných pokynů pro vedení takové ofensivy vydal hlavní velitel dne 16. dubna 1915 instrukci, jak vésti ofensivu většího rozsahu, aby poučil své podřízené.

V této instrukci čteme: „Zasadíme-li jednu divisi na frontě 1200 metrů, může tato divise vyvinouti značné úsilí po více dnu, bude-li moci bojovou linii stále živiti čerstvými zálohami.“ — A na jiném místě čteme: „Brigáda, která má většinu svých jednotek v primé blízkosti fronty, bude pohotova zasáhnouti a bude pro první den dostatečně silna. Jiná brigáda by odpočívajíc byla pohotova postoupiti za několik hodin do úkrytu poblíže fronty.“

Tentokrát převládalo mínění, že bude dosti kdy na manévrování. Jelikož se odhadovalo, že úsek, ostřelovaný nepřátelským dělostřelectvem, je hluboký 8 km, byly zálohy umístěny mimo hranice nebezpečí.

Tu poznáváme chybu, společnou všem velitelstvím. Bitva dne 9. května právě dokázala, že zálohy nemohou za podobných podmínek na rozkazy velitelství už manévrovatí...

„U Arrasu počátek bitvy, omezený na jednu zteč, vyvíjí se tak rychle, že velitel nemá už ani kdy přijímatí hlášení svých podřízených, a natož aby učinil nějaké rozhodnutí, ukvapeně, a předal je svým zálohám; v takové chvíli jest už vhodný okamžik ztracen.“*)

Tato vzdálenost záloh od první linie způsobovala velmi trapné následky, když se záloh používalo. S počátku hlásí veškeré armádní sbory, kromě X. sboru úspěch. Tentokrát nebylo ještě možno, aby si generál d'Urbal učinil představu o místě, kde bude úspěchu moci využítí a kde se úspěch skončí vítězstvím.

Leč situace se poznenáhlu objasňuje: ve 12 hodin 55 min. hlásí XXI. sbor, že se musil zastaviti před Notre Dame de Lorette a ve 13 hodin oznamuje teprve XVII. sbor, že musí ustupovati.

Konečně ve 13 hodin 25 minut nabývá XXXIII. sbor úplného úspěchu.

O pět minut později už se daly zálohy v pohyb; jest však již pozdě, aby mohly zasáhnouti v pravý čas.

Tato situace, známá generálu Pétainovi, veliteli XXXIII. arm. sboru, vnukala mu obavu, že bude izolován, a proto se neodhodlal použití svých záloh k ofensivě.

Zálohy XXXIII. sboru jsou vyčerpány po částkách: 3 prapory 8. pluku zuvů byly zasazeny ve 13 hodin,

$\frac{1}{2}$ praporu 4. pluku mar. střelců v 15 hod. 30 min.,

$\frac{1}{2}$ praporu 4. pluku mar. střelců v 16 hod.

aby upevnily frontu a čelily protiútoku, nikoliv však aby využily nabytého úspěchu. Konečně k večeru jsou ještě dva prapory volné, západně od silnice béthunské.**)

*) Generál Joffre.

**) Generál Foch v svém hlášení hlavnímu veliteli č. j. 509/9 ze dne 8. VIII. 1915.

Nebylo-li dosaženo všech očekávaných výsledků, dosáhlo se alespoň toho, že hlavní velitelství poznalo svou doktrinu.

Průlom se nezdařil, hlavní velitel se však domníval, že poznal už způsoby, kterými jindy způsobí průlom s úspěchem.

Generál Joffre píše o věci toto: „Nepříteli se podařilo dne 9. května nahromadit veškeré místní zálohy do té části své fronty, kde se začínal průlom. Kdybychom byli mohli svést bitvu na širší frontě, byli bychom způsobili v nepřátelských pozicích více mezer, a nepřítel byl by musil rozdělit své zálohy do všech těchto mezer; naše prostředky nám toho však nedovolovaly.

Zdá se, že můžeme tvrdit, že by se tak zeslabenému nepříteli nebylo podařilo čelit našemu úplnému úspěchu.... Z bitvy u Arrasu můžeme právem vyvodit, že s dělostřelectvem, kterým disponujeme, můžeme nepřátelskou frontu prolomit a že lze průlom i využít. jen když budeme silně útočit v stejnou dobu na různých frontách, všude však na frontě široké.“

Generál Petain jest podobného názoru;

„Útok 9. května svědčí o tom, že průlom nepřátelské posice jest možný:

1. musí však být připraven metodicky a velmi důkladně;
2. má-li se průlom podařit, musí se vyvíjet velmi rychle;
3. jest snadnější ve volném než v opevněném terénu;
4. musí se podniknout na široké frontě.

Za útoků dne 16. června 1915 v Artois a za kombinovaných operací v září 1915 v Champagni a v Artois bylo na tyto zásady pamatováno.

Generál Foch jest však úplně jiného přesvědčení. Jakmile byl prostudoval sílu, kterou disponovali Němci na počátku bitvy u Artois, učinil generál Foch tento poznatek:

„Průlom je věc problematická, neposkytneme-li útočným jednotkám prostředků nových, jako otravných plynů, které se roztáhnou na několik linií a znemožní v nich pobyt...“

Když Napoleon organizoval centrální útok, nebylo jeho úmyslem prolomit nepřátelskou linii veskrz; toho také takticky nikdy nedosáhl, nýbrž hleděl ji desorganizovat tak, aby byl nepřítel donucen ustoupit a soustředit se na jiném místě.“

Soustavně desorganizování nepřátelské fronty jest tudíž cílem průlomu. K tomuto poznání dospěl maršál Foch, když byl důkladně prostudoval velkolepý úspěch marocké divise dne 9. května 1915.

Touto metodou pak tento pozdější velitel spojeneckých vojsk zvítězil a tři léta potom zahnal za hranice Francie císařské vojsko německé.

Nemohu ukončit tuto malou studii a nepoukázat na jeden z nejdůležitějších prvků vítězství, na prvek, kterého si byla všechna velitelství dobře vědoma.

Jest to morální hodnota marocké divise a hlavně pluku legie, za jehož elitní rotu byla považována rota česká.

Tam nebylo ani zapotřebí posilovat morálku vojsk tím, že se divise stáhla za frontu. Dne 22. prosince 1914 bojovala divise a hlavně pluk legie severně od Prunay, kde postoupil o 1500 m.

V měsíci březnu vidíme marockou divisi ještě u Ferme d'Alger, v úseku mezi Marquises a la Croix de la Pompelle, kde se pokusili Němci o útok — avšak marně. Marocká divise nepustí ani píď půdy — jest to jednotka chrabrých vojáků, kteří netrpělivě čekají na chvíli, kdy jim bude dopřáno měřit se s vojskem císařským.

V celé divisi se vytvořila velmi pevná a nezlomná hodnota morální — vše tvoří jeden celek, legionáři, zuřaví, střelci a dělostřelci, kteří se znají už dosti dlouho, kteří si společně vybojovali nejlepší uznání v armádě.

Jméno marocké divise jest už zapsáno do zlaté knihy, neboť vojska její prokázala svou hodnotu vojenskou a morální, ukázala všem, co jest obětovati se.) Bylo to ve prospěch nesmrtelné Marny, kdy marocká divise měla setrvati v obraně v úseku mondement-ském s prostředky méně než organickými,**) byvši okleštěna ve prospěch šťastnějších druhů, kteří měli porazit Němce na Marně.

Obětavost této elitní divise přinesla ovoce: „vítězství na Marně“, a hlavní velitel plně uznal její práci.

Generál Foch napsal v své zprávě toto:

„Marocká divise obsadila Mondement, zámek a lesík. Jest nutno, aby se tam udržela děj se co děj, neboť bitva bude se otáčeti kolem této osy. Máme štěstí — marocká divise jest zde!“

Den 9. května měl býti slavným dnem divise. Jest to vzkříšení, jež každý zná a o němž mluví s pietní vzpomínkou. Byla to první velká ofensiva, kterou německé vojsko pocítovalo velmi nemile.

Den 9. května byl posvěcen krví četných druhů tohoto elitního vojska, den, který přijala divise za svůj svátek. A ještě nyní slaví legie tento den, věnujíc srdečnou vzpomínku všem padlým. Avšak všichni padlí rádi, neboť dobyli vítězství.

Morální síla zvítězila nad císařskými vojsky vedenými tyransky.***)

Vzpomeňme dnes všech padlých hrdinů vojáků, mezi nimiž byli naši první dobrovolníci, kteří připravili půdu naší samostatnosti!

Budiž čest těmto padlým hrdinům národa Jana Husa a Jana Žižky! Rádi umírali za svou vlast pod praporem přátelské Francie. Osud nedopřál jim spatřiti vlasti svobodné.

V Praze dne 9. května 1924, v den devátého výročí bitvy v Artois.